

SAHA'nın direktörü Çelenk Bafra: Mütevazı modeller kurmayı hedefliyoruz

GÜLBEN ÇAPAN

gulbencapan@diken.com.tr

[@istanbulartsnob](https://www.instagram.com/istanbulartsnob)

Uzun yıllar İstanbul Modern'de sergi küratörlüğü yapan, sergi ve programları genel anlamda yöneten isimdi Çelenk Bafra.

Öncesinde İKSV'de geçirdiği 10 yılda İstanbul Bienali ve Venedik Bienali'ndeki Türkiye pavyonunda görev aldı. Ağustos 2018'den beri ise SAHA Derneği'nin yeni direktörü.

“Geçmişimde küratörlük ve programlamanın yanısıra sanat yöneticiliği ve yazarlığı var. Bu bilgi ve deneyimlerimi SAHA ile birleştirmek istiyorum, zaten kuruma davet edilmemin sebeplerinden biri de bu. SAHA 2011 yılında dokuz kişinin öncülüğünde kurulan bir çağdaş sanat destekleme girişimi. Bugün geldiğimiz noktada 100 kadar üyesinin maddi ve manevi katkısıyla bir kuruma dönüşmüş durumda. Kurumsal destekçilerimizin yanısıra SAHA+ adlı genç destekçilerimiz ve pek çok da çözüm ortağımız ve işbirliğimiz bulunuyor. SAHA yıllar içinde dünyanın dört bir yanında belli başlı sanat kurumları, sanat enstitüleri, bienaller ve müzeleri desteklenmiş. Böylece, Türkiye kökenli sanat profesyonellerinin hem araştırma ve eğitime hem de yayın (çünkü yayın fon bulunması en zor alanlardan biri) ve yeni yapıt üretimlerine katkı sağlamıştır.”

SAHA, sanatı ve sanatçıyı karşılık beklemeden destek veren yegane kurum. 2019 yılı hibe programları arasında Bağımsız Sanat İnisiyatiflerinin Sürdürülebilirliğine Yönelik Destek Fonu kapsamında Avto, Hayy, Loading, Noks, Performistanbul, Sub ve Torun'a destek verdiğini açıkladı. Evrim Altuğ ile

başlayan bir ağdaş sanat yazı dizisi projesi başlattı. Türkiyeli sanatçıların, küratörlerin ve sanat yazarlarının uluslararası kurumlardan aldığı davetleri desteklemeye devam ettiğini yeni projelerle duyurdu.

elenk Bafra ile sohbetimizde beni en çok heyecanlandıran ise en büyük ihtiyaçlarımızdan biri olduğunu düşündüğüm misafir sanatçı programı.

Fotoğraflar: saha.org.tr

2019 yılında SAHA'ya sizin de katılımınızla ne tür değişiklikler olacak?

Türkiye'den dışarıya beyin g gerçeğiyle karşı karşıyayız. Türkiye'deki birçok entelektüel burada yeterli altyapıyı ve üretim ortamını bulamadığı için yurt dışındaki başka alternatifleri araştırıyor ve bunu zaten mevcut bağlantıları olanlar yapabiliyor. Biz daha çok sanatçının yerel ve uluslararası sanat alanına erişimini artırmayı hem de mevcut altyapıyı besleyip güçlendirecek mütevazi modeller kurmayı hedefliyoruz.

SAHA'nın ağdaş sanat yazı dizisi bu projelerden biri mi?

Evet. Çağdaş sanat yazı dizisi ilk işbirliğimizi Evrim Altuğ ile yaptık. Hem sanat yazarlığı hem de sanat gazeteciliğinden gelen itibarlı bir isim. Sanat eleştirmenleri derneği AICA Türkiye'nin uzun yıllar başkanıydı, hala da

yönetim kurulunda. Evrim Altuğ ile sonbaharda başlayıp yaza kadar sürecek bir yazı dizisi başlattık, yazılara ve takvimine birlikte karar veriyoruz. Misafir yazarlık muadili bu projeye yaza kadar on yeni sanat yazısını üyelerimiz ve takipçilerimizle paylaşmayı hedefliyoruz. Sonrasında yeni isimlere davet götürerek devam etmek arzusundayız.

Çağdaş sanat yazarlığı ve hatta her türlü yazarlığın çok küçümsenerek bedavaya yaptırılmaya çalışıldığı bir Türkiye’de SAHA’nın bu işi projelendirmesi neden?

Hepimiz yıllardır Türkiye’deki sanat eleştirisinin yetersizliğinden yakınıyoruz. Bu yazı dizisiyle bu alana dikkat çekmeye ve yazarlara küçük de olsa yeni bir imkan yaratmaya çalışıyoruz. Günümüzde hiç telif vermeden, yazarlık bir meslek değilmişçesine yazı sipariş eden yayınların varlığı bizi üzüyor. Ya da birinden yazı sipariş aldığı için ister istemez oto sansür uygulayan ya da kendini methiye yapmak zorunda hisseden yazarlar.

Yazılar nerede yayınlanıyor ve okumak için ücret ödenmesi gerekiyor mu?

Yazılar, SAHA’nın kendi internet sitesinde yer alıyorlar ücretsiz olarak. Ayrıca basın bültenleri ve sosyal medya kanallarıyla da duyuruyoruz her yeni yazıyı. Yakın zamanda bu yazılarının bir kısmını İngilizceye çevirip uluslararası olarak da erişime sokmak hedefimiz.

Yazıların içeriği ne, eleştiri de var mı?

Tabii. Bizim isteğimiz sadece SAHA'nın desteklediği projelere dair yazı yazılması değil aynı zamanda eleştirel yazılara da yer vermek istiyoruz.

Yazarlara ne kadar telif veriyorsunuz?

AICA'nın belirlediği azami rakamdan telif veriyoruz.

Türkiye'deki hibe programlarını sormak istiyorum. Bu yıl Avto, Hayy, Loading, Noks, Performistanbul, Sub ve Torun'a destek verdiniz...

Açık çağrıyla duyurduğumuz, Türkiye'deki sanat inisiyatiflerinin sürdürülebilirliğinin yönelik bir fonumuz var. Türkiye içindeki nadir ama kapsamlı desteklerimizden birisi bu. Bu fonun kapsam ve ölçeğini dikkat çekici derecede büyüttük bu sene. Ekonomi ve piyasadaki dengesizlikleri ve bağımsız ve yenilikçi sanat ortamının içinde bulunduğu zor koşulları göz önünde bulundurarak bu karara vardık.

Hibe programına dahil olacak inisiyatifleri neye göre seçiyorsunuz?

Oluşumun hangi özellikleri belirleyici oluyor?

En çok destek verdiğimiz Loading olduğu için onu örnek olarak vereyim. Uluslararası nitelikte programlar düzenleyen bir oluşum ve Diyarbakır'da olmasına rağmen tüm bölgeyle temas halinde. Profesyonel bir koordinatörle çalışmaya başladılar bu yıl. Bizim İstanbul'da göremediğimiz nitelikte programlar yapıyorlar; örneğin Manifesta'nın ya da son Berlin Bienali'nin küratörünü konuşturuyorlar, keşke orda olsam dediğim pek çok programları var. Sadece sergi ya da etkinlik düzenlemek yerine atölye çalışmaları, yayın ve arşiv projeleri yürüterek geleceğe yatırım yapıyorlar. Bunlar bizim için desteği artırarak devam ettirme konusunda belirleyici oldu.

Destek sadece nakit anlamda mı?

Hayır, inisiyatiflere nakit desteğin yanısıra bağlantılar konusunda, hatta tanıtım ve iletişim alanında da destek vermeye çalışıyoruz.

Uluslararası destek verdiğiniz projeler ve sergilerin kararlarını kimler veriyor?

Derneğimizin genel kurulu tarafında seçilen dokuz kişilik bir yönetim kurulumuz var, bütün karar süreçleri onlardan geçer. Üç kişilik bir danışma kurulumuz var ki özellikle sanat içeriklerini onlara danışırız. Danışma kurulumuz Türkiye kökenli uluslararası küratör Defne Ayas, Amerikalı akademisyen ve küratör Bruce W. Ferguson, ve Lübnan'daki Ashkal Alwan'ın eşkurucularından kurumun direktörü Christine Tohme. Dolayısıyla farklı coğrafyalardaki profesyonellerden danışmanlık alıyoruz.

Uluslararası kurumlar tarafından davet edilmiş sanatçılardan direkt gelen destek başvurularını kabul ediyor musunuz?

Hayır, doğrudan kurumlarla çalışıyoruz çünkü sanatçıyı seçen konumunda olmayı tercih etmiyoruz. Özellikle misafirlik programları (residency) ve araştırma alanında uluslararası kurumlarla süregelen ortaklığımız var; Türkiye'den sanatçı ve küratörlerin üreteceği sergiler, yayınlar ve yapıtlar için uluslararası kurumlardan başvuru alıyoruz.

Türkiye'deki bienalleri de destekliyoruz. Bu ağı daha da genişletmek, özellikle bölgede ve dünyada Türkiyeli sanatçı, yazar ve küratörlerin sesini daha duyulur

ve konumunu daha güçlü hale getirmek hedefimiz.

Bunun yanısıra ülkedeki sanatsal altyapıyı desteklemenin gerekli olduğunu da biliyoruz. Bunun için İstanbul'da bir misafir sanatçı programı başlatmak gibi bir heyecanımız var.

Türkiye'deki en büyük eksiliklerden biri de misafir sanatçı programsızlığı. Çok sevindim. Yurt dışından Türkiye'de, Türkiye'den de yurt dışına bir köprü gibi düşünebilir miyiz?

Uzun vadede dileğimiz programı uluslararası hale getirmek elbette. Başlangıçta ise Türkiye'den sanatçılara üretimleri için danışmanlık hizmeti ve atölye imkanının yanısıra profesyonel gelişim desteği sağlayacak bir model kurguluyoruz.

Geç bile kalınmış ama şahane bir proje tebrik ederim.

Evet heyecanlıyız. Uzun vadede bunu uluslararası nitelikte yapıp Türkiye'ye de yurt dışından küratör, sanatçı ve sanat yazarlarını davet edebilirsek iyi bir etkileşim sağlayabiliriz.

Uluslararası desteklediğiniz projelerde sadece kurumlardan başvuru almanızın sebebi nedir? Neden sanatçılar da size başvuru yapamıyor?

Varsayalım Türkiye'den bir küratör, sanatçı ya da yazarsınız, uluslararası ve ticari amaç gütmeyen bir kurum sizi davet etti bir sergi ya da program için. SAHA hiçbir şekilde sanatçı seçimi konusunda karar merci değil. Bu sebeple, sanatçıların kendilerinden başvuru kabul etmiyoruz. Bize davet edilen sanatçı değil kurum başvuruyor, tüm süreçleri iki kurum arasında yürütüyoruz. Gerekirse sanatçılara danışıyor, görüşünü alıyor ve kurumlara karşı haklarını korumaya da çalışıyoruz elbette. Ama sanatçıları başvuru prosedürleri ve mali-idari-hukuki süreçlerle yormak istemiyoruz.

Esasen herhangi bir sanatçı ya da küratörle pazarlık yapmak ya da onların başvurusuna evet veya hayır deme durumunda kalmak da istemiyoruz. Dünyada aynı bu modeli uygulayan başka fon kurumları ve sanat konseyleri mevcut, tamamen bizimle ortak gerekçelerle bunu tercih ediyorlar.

Sanatçı seçimi yapmıyorsanız kurum seçimini neye göre yapıyorsunuz?

Kurum itibarlı ve güvenilir mi? Kurumun davet edilen kişinin kariyerinde olumlu ve tetikleyici bir etkisi olur mu? Başvurulan proje somut ve gerçekçi mi? Kurumun misyonu nedir? Kapsamlı ve nitelikli sergi ve yayınlar ortaya çıkartıyorlar mı? Kısacası biz öncelikle başvuran kurumun niteliğine bakıyoruz ama küratör ve/veya sanatçısına bakmıyoruz.

En önemli şartımız şu: Destek verdiğimiz bütün kurumların Türkiye'den davet ettikleri sanatçı ya da küratöre bir şerefiye yani bir telif vermesi. Şartnamemizde yazılı olarak koşul koyuyoruz.

En son Aslı Çavuşoğlu'nun New Museum'daki sergisini desteklediniz.

Evet. Yeni yapıt üretimi ve residency desteğinin yanısıra SAHA'nın katkısıyla Aslı Çavuşoğlu'ya bir monografik yayın hazırlandı New Museum'da. O yayını da Türkiye'ye getirttik, üyelerimizle birlikte Türkiye'deki belli arşiv ve kütüphanelerine ulaştırılmasını sağlıyoruz.

Bundan sonraki uluslararası desteklediğiniz projeler arasında neler var?

İstanbul Bienali ve Venedik Bienali'ne Türkiye katılımları halihazırda onay sürecinde ama uzun yıllara dayanan bu işbirliklerinin süreceğini şimdiden öngörebiliriz. 25 Mart'a kadar devam eden ve yayınına destek verdiğimiz New York'taki Sculpture Center'da Banu Cennetoğlu'nun sergisi var. Nil Yalter'in Köln'deki Ludwig Müzesi'ndeki retrospektif sergisinin kamusal programına ve kitabına katkıda bulunuyoruz. Hera Büyüktaşçıyan'ın Berlin'de IFA Galeri'de yeni üretimleriyle bir kişisel sergisi planlanıyor, yine SAHA desteğiyle. Düşünce hepsi de kadın sanatçılar ve çok güçlüler! Bunun dışında Rijksakademie, Ashkal Alwan, ICI, ISCP ve Delfina Foundation ile ortak yürüttüğümüz sanatçı/küratör gelişim programlarımız devam ediyor. Esasen yılın daha başında olduğumuz için pek çok başvuru değerlendirme aşamasında.

Son olarak, destekleri ve hibeleri bir kenara bırakarak çağdaş sanat piyasası hakkındaki kişisel görüşlerinizi merak ediyorum.

Tabii ki fuarlara gidiyorum, galerileri tanıyorum, sorunlarını da işitiyorum. Fakat doğrudan piyasayla ilgilendiğim ya da buna dair bir uzmanlığım olduğu söylenemez.

Naçizane görüşüm, Türkiye sanatında bir dönem gereksiz bir piyasa şişmesi olduğu yönünde. Piyasanın bütün sanat söylemini ve diskuruna baskı kurup ona fena halde nüfuz etmesini sorun olarak görenlerdenim. Ben şu an piyasanın biraz küçülmesini sağlıklı dahi buluyorum. Benim önceliğim sanatsal üretimin bağımsızlığı ve özgünlüğüdür.

Açıkçası bir dönem sanatçılar, galericiler ve küratörler sadece piyasaya yönelik üretimler yapmaya başlamıştı; üstelik gösteri ve gösteriş içeriğin önüne geçmişti. Halkla ilişkilerin sanatın önüne geçtiği bir dönemdi. Keşke rekabet ve gösterişe ayrılan para ve emekle biraz da altyapıya ve sürdürülebilirliğe önem verilseydi.

Umarım bundan sonra öyle olur ve bu zor ekonomik dönemlerde asıl meseleye, işin özüne yani fikre ve sanata döneriz.

Zor günlerden geçiyoruz, devir dayanışma ve imece devri olacak diye düşünüyorum. SAHA, üyelerinin demokratik ve tarafsızlığını korumaya çalışan yapısıyla mevcut ekosisteme bu anlamda da bir fayda sağlayabilir diye umuyorum. Önceliğimiz her zaman yaratıcı ve eleştirel üretim ve onu üretenlerin desteklenmesi.

Çelenk Bafra'ya bu samimi sohbeti için teşekkürlerimi iletiyorum. Önceliği her zaman üreticiler ve yaratıcılar olan bir sanat profesyonelinin Türkiye'nin en önemli sanat derneğine direktör olarak davet edilmesi bence uzun yıllardır çağdaş sanat adına verilmiş en doğru direktör atama kararı. Darısı diğer sanat kurumlarının başına...